

sus solito insidiantium malignitas obsidebat. Frater Rocchus non modice laboravit, nos et negotium ipsum fide et oratione sustentans. Ego, quia ex tenore litterarum vestrarum vestris sum præmonitus stipendiis militare, ita in omnibus Romanam moderatus sum parcitatem, ut prodigalitates Gallicas non sectarer. Det nobis Dominus omnibus in commune, ut memoria laboris hujus et operis gratiam vestram et Claræ-Vallensium fratrum nobis conservet in terris, et Dei misericordiam conferat in excelsis. Consulimus ad hoc ut Missa, quam dominus Papa cecinit in solemnitate sancti hujus non mutetur. Mittimus enim vobis easdem Collectas.

VI.

HENRICI ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS EPISTOLA AD STEPHANUM REGEM ANGLORUM DE ELEVATIONE CORPORIS S. BERNARDI, EJUSQUE DIGITO AD REGEM TRANSMISSO.

Celebratus est apud nos dies honorabilis et sollemnis, nova festivitate jucundus, et ampla jucunditate festivus, utpote quem nobis relatio sacratissimi corporis **1316** beati Bernardi celeberrimum reddidit, et lumine clariore perfudit. O quam volumus gaudiis illis, plus utique cœlestibus, quam terrenis, vestræ majestatis interesse præsentiam! quatenus et nobis de gloria principali decor tantæ festivitatis excresceret, et vobis de meritis illustrissimi Confessoris, miro quodam irriguo uberius bene-

DE SANCTO BERNARDO ABBATE TESTIMONIA.

I. — Summorum Pontificum.

Innocentius II, Epistola ad sanctum Bernardum: *Quam firma, ait, perseverantique constantia causam beati Petri, et sanctæ matris tuæ Romanæ Ecclesiæ, incandescente Petri Leonis schismate, fervor tuæ religionis et discretionis suscepit defendendam, et te murum inexpugnabilem pro domo Dei opponens, amicos regum ac principum et aliarum tam ecclesiasticarum, quam sæcularium personarum ad catholicæ Ecclesiæ unitatem, et beati Petri ac nostram obedientiam frequentibus argumentis et ratione munitis inducere laboraveris, magna quæ Ecclesiæ Dei et nobis provenit utilitas manifestat.*

Alexander III, in litteris Canonizationis ad Ecclesiam Gallicanam: *Beatus Bernardus, singularis gratiæ prærogativa suffultus, non solum in se ipso sanctitate ac religione præfulsit, sed etiam in universa Ecclesia Dei, fidei et doctrinæ lumine radiavit. Fructum vero quem in domo Domini et verbo operatus est et exemplo, nullus fere terminus sanctæ Christianitatis ignorat, cum usque ad exterius quoque et barbaras*

A dictionis, largitas emanaret. Verum quia id nobis ampla distantia remotissimæ regionis invidit, ad spirituale remedium vota transtulimus, fecimusque Deo propitio, quod vestra ibi, etsi præsentia defuit, memoria non vocavit. Solemniter etenim nomen vestrum cum suæ pietatis insignibus vestrorum, ut oportuit, et affectionibus fratrum, et cordibus impressimus filiorum: qui ampla illud devotione susceptum, aspectui quodam modo sancti Patris offerrent, et cœlestis aulae secretario præsentarent. Præterea ne absentia corporalis occasio regias apothecas inventi muneris participatione fraudaret, mittimus vobis de thesauro reliquiarum ejus honorabilem portionem: indignum penitus reputantes, si pietas tanti principis, tantæ sanctitatis participio fraudaretur. Suscipite igitur digitum sacræ illius manus: quam pro eo quod vir justus, ab omni munere terreni quæstus excussit, Deus eam, ut dignum fuit, affluentissima copia cœlestis benedictionis implevit. Illius, inquam, manus, cujus tactus sanabat ægros, roborabat invalidos, firmabat homines, dæmones effugabat. Illius manus, quæ Claræ-Valli nostræ, cui vos dare tecta disponitis, primum injecit lapidem fundamentis. Fuit autem studii nostri diligenter in vasculo consignare quod mittitur, ne vel thesaurus ibi reconditus per frequentes apertiones injuriæ pateat, vel devotæ subreptionis instinctu, dolus aliquis piæ fraudis irreat.

C nationes sanctæ religionis instituta transmiserit, Pius V, in Bulla *Ex innumeris*, etc. inter alia quæ suggerit media reformandi Ordinis Cisterciensis, lectionem Operum sancti Bernardi proponit his verbis: *Ubi sacra lectio juxta concilii Tridentini dispositionem haberi non poterit, præter eos libros, qui ad divini officii et chori usum necessarii sunt, saltem Biblia, et Catechismus ad parochos recens editus, item Opera sancti Bernardi, et si qui alii ad honestam monachorum occupationem poterunt, habeantur.*

Gregorius XIV meditabatur mane hora integra, inquit Gicarella in ejus Vita, *legens opera melliflui Bernardi; et si quos ex iis erueret mentis conceptus, eos diligenter adnotabat, concinneque scribebat.*

II. — Cardinalium, et Ecclesiæ Doctorum.

Jacobus de Vitriaco Tusculanus episcopus et sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis Sedisque apostolicæ legatus, lib. de Historia Occident. cap. 14, sic scribit: *Suscitavit Dominus eis a principio novellæ*

plantationis eorum agricolam peritum, prudentem et sanctum virum quem invenit Dominus secundum corsuum... sanctum videlicet Bernardum Claræ-Vallis abbatem, religionis probatissimam margaritam, lucernam Ordinis et stellam in firmamento Ecclesiæ Dei radiantem, qui non ab homine neque per hominem, sed sola Dei inspiratione præminentem sancturarum Scripturarum accepit intelligentiam, et quasi de ipso Dominici pectoris fonte potavit cœlestes aquas, quas diffunderet in plateis multis. Et quoniam potens fuit in opere et sermone, exemplo sanctæ et præminentis conversationis, et doctrina cœlestis prædicationis, sed et virtute miraculorum et mirabilium operum multis factus est ordo vite in vitam.

Sanctus Bonaventura sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis et episcopus Albanensis, Ordinis Minorum in Meditationibus vitæ Christi, quas ubique Bernardi sententiis veluti gemmis insignivit, ita loquitur cap. 36: *Audisti verba pulcherrima altissimi contemplantis et orationis dulcedinem degustantis Bernardi. Rumines ea, si vis, ut sapiant tibi. Ideo autem libenter ipsius verba in hoc opusculo intersero, quia non solum spiritualia sunt et cor penetrantia, sed et decore plena, et ad Dei servitium excitantia. Ipse enim fuit eloquentissimus, et spiritu sapientiæ plenus, et sanctitate præclarus, quem te desidero imitari, et ipsius monita **1317** et verba opere exercere: propter quod sæpe tibi propono eundem.*

Sanctus Thomas Aquinas Serm. de sancto Bernardo, sic ait: *Fuit ergo os ejus vas pretiosum, os aureum, os gemmeum... Vino dulcedinis inebriavit totum mundum... Aurum fuit Bernardus per voluntatis sanctitatem; multitudo gemmarum, per morum honestatem et virtutum multipliciter; vas pretiosum, per virginitatis puritatem... Fuerunt autem in hoc novem gemmæ, de quibus dicitur Ezechielis cap. 28. Lapidem isti significant novem ordines Angelorum: quibus fuit dotatus Bernardus, quia in se habuit virtutes et officia omnium ordinum Angelorum, sicut dicitur in libro ubi scribuntur acta ejus.*

Augustinus Valerius sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis, episcopus Veronensis, lib. de Rhet. Eccl. cap. 41: *In sancti Bernardi libris, inquit, inest admirabilis quædam suavitas, ita ut cum sancta animi voluptate semper legantur.*

Cæsar Baronius sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis. tomo XII Annal., anno 1130, Bernardum Tubam cœlestem appellat: anno vero 1143, alterum Eliam. Sic autem de eo scribit anno 1153: *Bernardus, vir vere apostolicus, imo verus Apostolus missus a Deo, potens opere et sermone, illustrans ubique et in omnibus suum apostolatam sequentibus signis, ut plane nihil minus habuerit a magnis Apostolis... dicendus totius Ecclesiæ Catholicæ ornamentum simul ac fulcrum: Gallicanæ vero in primis Ecclesiæ prædicandus summum decus, summa gloria, summa felicitas. Cujus memoria felicissima in benedictione et sanctificatione ad morum informationem et disci-*

plinam, et in condemnationem hæreticorum in ancta Ecclesia jugiter perseveret.

Robertus Bellarminus sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalis lib. de Script. Eccl. ait: *Sanctus Bernardus abbas Claræ-Vallensis, vir plane apostolicus et non minus gloria miraculorum, quam sapientiæ splendore illustris. Item tomo II Controv. lib. IV, cap. 14: Idem beatus Bernardus pluribus miraculis claruit, quam ullus sanctorum, quorum vitæ scriptæ exstant.*

III. — Episcoporum.

Hilbertus episcopus Cenomannensis, demum Turonensis archiepiscopus, Epist. 24, ad Bernardum scripta: *Maximum duco, inquit, atque habeo, quod mihi sacrarium familiaritatis aperuistis. In eo susceptus, multis et magnis expertus sum periculis quantum valeat deprecatio justis assidua. Et paulo post: Habeo igitur atque ago vestræ gratias religioni, cujus sinum, quasi reus aram, jam dudum complexus essem, si consultus Papa Pontificis munus amoliri, permisisset. Ille dum me remisit ad laborem, invidit gloriam: non imputet ei Dominus. Interim in umbra alarum tuarum sperabo, donec educar de lacu miseriæ et luto fecis. Vide ejusdem Epist. 72, quæ est 122 inter Epist. Bernardi.*

Otho Frisingensis episcopus, lib. 1 de Gest. Frid. cap. 34, ita habet: *Erat eo tempore in Gallia cænobii Claræ-Vallensis abbas Bernardus dictus, vita et moribus venerabilis, religionis ordine conspicuus, sapientiæ literarumque scientiæ præditus, signis et miraculis clarus. Hunc principes vocandum, ab eo quæ de hac re (n. expeditione transmarina) fieri oporteret, tanquam a divino oraculo consulendum decernunt. Et infra: Qui apud omnes Galliæ ac Germaniæ populos ut Propheta vel Apostolus habebatur.*

Petrus Cellensis abbas, postea Sancti-Remigii Remensis, demum episcopus Carnotensis, lib. VI, epist. ult. scribens contra Nicolaum quemdam Anglum (non vero notarium S. Bernardi, ut probatum est ad Epist. 284), qui sancti Doctoris pectori maculam post ejus mortem affingebat, quod beate Virginis Conceptionem impugnasset, **1318** sic in Bernardi laudes excurrit: *Quæ iniquiens, hujus Bernardi sanctitas! quæ religio! quæ meritum prærogativa! Nullus sum ego ad illius sancta præconia referenda. Vita ejus, fama ejus, opera, scripta, miracula, fides, spes, charitas, castitas, abstinencia, mortificatio demum in membris ejus, sermo, vultus, habitus et gestus ejus, et his similia, ipsa sunt quæ testimonium perhibent de eo.... Alumnus familiarissimus fuit Dominiæ nostræ, cui non unam tantum basilicam, sed totius Ordinis Cisterciensis basilicas dedicavit, ad cujus laudem politissimos tractatus et secundos composuit. Si ergo potes tangere pupillam oculi Dominiæ nostræ, scribe contra Bernardum suum, cui loquitur ipsa: Qui tangit te, quasi tangit pupillam oculi mei.*

Anselmus Havelbergensis in dialogo contra Græ-

cos, lib. II : *Nostris temporibus apparuit quidam abbas, in loco qui dicitur Clara-Vallensis, nomine Bernardus, vir religiosissimus, virtute miraculorum insignis, ab Occidente usque in Orientem pro sua sanctitate famosissimus quem venerabilis papa Eugenius, quondam sui monasterii monachus, in conciliis multorum episcoporum condigna reverentia plerumque honoravit.*

Guillelmus Tyri archiepiscopus, lib. XVI Belli sacri, cap. 18 : *Dominus Eugenius papa viros religiosos potentes in opere et sermone ad diversas Occidentis partes dirigit... Inter quos vir immortalis memorie et honeste conversationis D. Bernardus Clara-Vallensis abbas, pater in Domino et per omnia amplectendae recordationis, ad praedicti Deo placiti muneris executionem praecipuus eligitur. Qui inuncta sibi dispensationis sedulus executor, ejusdem operis secum Deo amabilis trahens comministros, impiger, indefessus, licet corporis esset invalidi, tum propter jejunia pene continua et subtilem nimis dietam, regna circuit, regiones obambulat, evangelizans ubique regnum Dei.*

Guillelmus Parisiensis episcopus, Serm. de sancto Bernardo sic eum praedicat : *Excellentissime vixit, gratiosissime docuit, manifestissimis, miraculis fulsit : eum non humana instructio sed divina inspiratio sapientem fecit, quod in Scripturis specialiter sensit. Et infra : Sicut Deus Moysi recitavit sua mysteria, et vultus ejus claritate resplenduit radiorum, ut non possent in eum respicere filii Israel : sic beato Bernardo, secreta multa revelavit, ut caelesti luce illuminatus multum Ecclesiam illuminarit.*

Theobaldus episcopus, seu quisquis est auctor Vitae Guillelmi Aquitaniae ducis, cap. 2 : *Eo tempore, inquit, fundatum est monasterium Clarae-Vallis, et ibi Spiritus sancti consilio ad regimen abbas est Bernardus ordinatus ; qui in tantum vita virtutibus et doctrina clarus effulsit, ut nullus ei in orbe secundus existeret ingenio, moribus, ore, stylo et virtutibus. Hic est qui in diebus suis haereseas extirpabat, haereticos confundebat, schismaticos revocabat, erroneos instruebat, et principes arguebat. Et paulo post : O virtutem viri, o animi puritatem, nec affectantis publicum, nec formidantis tyrannum (Guillelmum) pro ejus salute ! Qui fugiebat publicum quomodo affectasset cathedrae fastigium ? Deus meus, quot et quantae Ecclesiae cathedrales propriis orbatu pastoribus eum in pontificem elegerunt ? Sed non plus delectabat eum mitra et annulus, quam rastrum et sarculus.*

IV. — Regum et Magnatum.

Carolus V imperator, teste Thuanus Histor. lib. XXI, toto biennio quod mortem praecessit, in Hieronymianorum fratrum sodalitate, monitore usus Constantino quodam, qui ei a sacris confessionibus erat, praecipue beati Bernardi abbatibus lectione se solabatur.

Ludovicus XIII, Galliarum et Navarrae rex 1349

christianissimus, cognomento Justus, in Diplomate Congregationi Fulliensi pro erectione Fontanensis monasterii a se concesso anno 1618, sanctum Bernardum appellat magnum et celeberrimum Confessorem, Ecclesiae Patrem et Doctorem, populorum reformatorem, schismatum et dissidiorum conciliatorem, Religiosorum Patriarcham, mirabilium patratorum, ac Deiparae Virginis cultorem eximium. Videsis apud Henric. Menolog. Cistere. ad diem 20 aug. praecleara omnium pene regnorum Christianorum, diversorumque statuum elogia, initialibus praedicti monasterii Fontanensis lapidibus inscripta in honorem sanctissimi abbatis Bernardi ; in primis vero Serenissimae Reginae Mariae Medices, matris ipsius Christianissimi regis, quae beati Bernardi meritis divinitus concessam sibi fuisse fecunditatem, solenni testificatione declarat.

Joannes Franciscus Picus Mirandulae comes, lib. II de morte Christi, cap. 8 : *Sed et audiamus inquit, Bernardum devotissimum atque doctissimum, sed hoc ultimo titulo vulgo fraudatum, nulla certe sua culpa, nullo demerito, quando et ob ejus scripta, quae doctrina solida atque salubri undique scaturiunt, et ob validissimas disputationes in Gilbertum et Petrum Abelardum (quarum ope ab distorto calle erroris atque mendacii ad veritatis semitam rediere) Docti sibi nomen vindicavit.*

V. — Abbatum et Generalium.

Petrus Mauricius, cognomento venerabilis, Epist. 29, lib. VI, inter Epist. Bernardi 264, sic scribit : *Forti ac splendide monastici Ordinis, imo totius Ecclesiae Dei columna domino Bernardo Clarae-Vallis abbati, frater Petrus humilis Cluniacensium abbas, etc. Si liceret, si Dei dispositio non obstaret, si in hominis potestate, esset vita ejus, maluissem charissime, Beatitudini tuae nexu indissolubili adherere, quam vel principari inter mortales alicubi, vel regnare. Quid enim ? nonne regnis omnibus terrenis praesertim a me deberet grata non solum hominibus sed et Angelis ipsis cohabitatio tua ? Concivem te illorum si dixero, licet nondum spes in rem transierit, per misericordiam Dei gratiam mendax non ero.*

Burchardus abbas Balernensis, in subscriptione lib. I Vitae sancti Bernardi, sic de eo loquitur : *In utero matris sanctificationem visus est accepisse, de qua concepta sunt praesagia futurae sanctitatis et doctrinae.*

Guerricus abbas Ignaecensis, sancti Bernardi discipulus, Serm. 3, in Natali apost. Petri et Pauli : *Magister noster sanctus Bernardus, ille interpret Spiritus sancti, de toto illo carmine nuptiali (Cantico canticorum) loqui instituit, spemque nobis dedit ex eis quae jam edidit, quia si pervenerit ad locum de quo quaeritis, Donec aspiret dies et inclinentur umbrae, umbras ipsas ponet in lucem intelligentiae : quod dictum est vel erit in tenebris, nobis dicit in lumine.*

Gaufridus primum sancti Bernardi notarius, deinceps

de Ignaecensis, postmodum Clarae-Vallensis abbas, lib. III Vitae sancti Bernardi, seu primo a se conscripto, cap. 7 : *Ceterum, inquit, longe eminentius in suis ille libris apparet et ex litteris propriis innotescit ; in quibus ita suam videtur expressisse imaginem, et exhibuisse speculum quoddam sui, ut illud quoque Ambrosianum merito illi posse videatur aptari : Laude ipse se signet, et laureatus spiritu scriptis coronetur suis. Vide Sermonem ejusdem de sancto Bernardo in fine tomi VI.*

Robertus abbas Sancti-Michaelis in Periculo maris, Ordinis sancti patris Benedicti in Append. ad Siebert. ann. 1152 : *Venerabilis Bernardus primus abbas Clarae-Vallis, vir admirandae religionis et doctrinae efficacis, humanae vitae satisfecit moriendo XIV kalendas septembris, relinquens sapientiae suae plurima documenta, maxime in Commentariis 1350 in Cantica canticorum.*

Pater Claudius Aquaviva, V Praepositus generalis Societatis Jesu, scribente Joanne Bourhesio, in libro cui titulus, Societas Jesu Mariae Deiparae sacra, cap. 4 : *Coluit certe beatam Virginem et sanctum Bernardum praecipuo cultu, eosque in omni re dubia sensit adjuutores.*

VI. — Doctorum Theologorum.

Henricus de Hassia, doctor Parisiensis postea Cartusianus, in Tractatu ad Jacobum abbatem Eberbacensem, contra sancti Bernardi maculatores, ita scribit, parte 1, cap. 3 : *Ubi, quae, talis devotionis igniculus reperitur, talis compunctionis rivulus infunditur ; ubi talis amoris stimulus injicitur, sicut in vita et doctrina beatissimi patris Bernardi abbatibus Clarae-Vallensis, sideris Ecclesiae, principalis Cisterciensis Ordinis ampliatoris, et monasticae vitae inflammatoris ardentissimi ? Et quis penetrabilior virtutum hortator occurrit, quis effeacior vitiorum eliminator decurrit, humanum excitans torporem ad caelestia, ardorem elidens ad terrestria, somnum mortis impediens, divinae lucis radios, fugatis tenebris inclarescere satagens ? Cujus insuper fecundis ac decoris Sermonibus Virgo Christi mater tam gloriosus extollitur laudum praconiis, pretiosissimis ornatur puritatis encomiis, integerrimis praedicatur virginitatis signaculis. Et nedum hoc, sed et ejus doctrinis universalis Ecclesiae fabrica ut gemmis vernantibus rutilat, et verborum elegantia singulari gloriosius coruscat. Et secunda saecundia caelestis irrigui, gratia influente, Scripturarum aenigmata reserat, solvit nodos, dilucidat obscura, declarat dubia, sicuti beati Bernardi Doctoris Ecclesiae eximii, qui in gloriam patriae abiens, sic saluberrimis omnium sanctitatis monitis doctrinae et exemplis vitae totam subcaelestem fecundans irrigavit ecclesiasticam hierarchiam. Quem ideo alma mater Ecclesia exuberantis testimonii plenitudine in sanctorum canonizatione requisiti, in miraculis, doctrinis, virtutum exercitiis, luce clarius repleta ejus caelesti vita testimonium afferente, pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus*

strenuissimis, titulo eximium Confessorem et doctorem studiis honorari sollicitis et sonoris efferrae praconiis instituit, et honoribus disponsit solemnibus venerari, et sanctorum catalogo gloriosius adnotari.

Joannes Gerson, doctor et cancellarius Parisiensis in quodam Sermone de sancto Bernardo, sic eum affatur : *Te vero beatissimum Bernardum unum esse ex consortio ignitorum illorum spirituum, quos Seraphim Scriptura nominat, ego fide pia tenens, obsecro jam et obsecro per amorem tuum, quatenus sumpto calculo ardenti de altari illius, cujus ignis est in Sion et caminus in Jerusalem.... tu labia mea tangens purges, etc. Et circa finem : Consideranti mihi in ea quae per accidens et velut ab extrinseco juverunt sanctum Bernardum ad amorem Dei capessendum, reperio illa esse quatuor inter caetera, quae sunt, matris devotio, apta complexio, debita educatio, et solitudinis affectio. Et infra : Denique dici potest, omnia ista quatuor juvisse de per accidens Bernardum, ut propheta et miraculorum esset patrator, inter quae praecipua ego illa deputo, quae egit in conversione illorum, qui etiam converti toto nisu fugiebant.*

Jodocus Chlichtovaeus Neoportuensis, doctor theologus et canonicus Carnotensis, Serm. 1 de sancto Bernardo, sic eum Joanni Baptistae comparat : *Tertio, inquit, lucerna nostra Bernardus fuit, lucens multiplici sacrorum operum compositione, quae non solum sui temporis hominibus, sed et posteritati prodesse ad aedificationem fidei et morum.... Illuxit certe omnibus non solum tunc praesentibus, sed et futuris usque ad consummationem saeculi, per multorum librorum elaborationem, ad profectum aliquem spiritualem 1351 semper tendentium, in quibus tanta est dictionis suavitas, ut melle dulcior illi fluat oratio ; unde et Mellifluus Doctor merito nuncupatus est. Item in Praefatione quadam Operibus sancti Bernardi praefixa : Inter opera, ait, a probatissimis auctoribus elucubrata, beatissimi Bernardi volumina non postremo loco collocanda sunt. Si enim auctorem spectare libet, et vitae sanctimonia, et praecleara eruditione praestantissimus occurret ; Si characterem ipsam rationemque scribendi, comperietur suavissima et sine asperitatis offendiculo cum summa facilitate elegantiaque decurrens, ut melle dulcior videatur ex ejus ore fluxisse oratio. Si denique materia quam petra tractat, exquiritur, aliud invenietur nihil, nisi quod involucra sacrae Scripturae in lucem proferat, aut vitia gravi verborum tonitruo effulminet, aut ad virtutem studiosius invitet.*

Ludovicus Graenatensis, lib. II de Relig. Christ. cap. 27 : *Non erit, inquit, consentaneum inter tot gravissimos doctores dulcissimum et sanctissimum Bernardum non inserere, qui quo fuit humilior et a vana gloria alienior, hoc majorem gratiam et virtutem ad facienda miracula consecutus est. Et cap. 11 : De sancto Bernardo etiam legitur quod initio gloriosi sui novitiatus ita in spiritu raptus et extra se positus ibat, quod sensuum usum amisisset.... Vis enim spiritus et divinae suavitatis gustus, quem se-*